

Vastaus kirjalliseen kysymykseen tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisen kriminalisoinnista sekä rikos- ja oikeusprosessin parantamisesta

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Markku Rossin /kesk näin kuulu-
van kirjallisen kysymyksen KK 657/2018 vp:

Aikooko hallitus kriminalisoida tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisen erillisellä maininnalla lainsäädännössä ja miten silpomiseen liittyviä rikos- ja oikeusprosesseja vahvistetaan?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Suomen lainsäädännön mukaan naisen sukuelinten silpominen on lähtökohtaisesti rangaistavaa pahoinpitelynä tai törkeänä pahoinpitelynä rikoslain 21 luvun 5 ja 6 §:n mukaisesti. Säännösten mukaan se, joka tekee toiselle ruumiillista väkivaltaa taikka tällaista väkivaltaa tekemättä vahingoittaa toisen terveyttä tai aiheuttaa toiselle kipua on tuomittava pahoinpitelystä. Pahoinpitely katsotaan törkeäksi jos pahoinpitelyssä aiheutetaan toiselle vaikea ruumiinvamma, vakava sairaus tai hengenvaarallinen tila, tai käytetään ampuma- tai teräasetta taikka muuta niihin rinnastettavaa hengenvaarallista välinettä ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä.

Silpomisen rangaistavuus törkeänä pahoinpitelynä todetaan myös rangaistussäännöksen esitöissä nimenomaisesti: Lakivaliokunta on katsonut, että naisten ympärileikkauksen (sukuelinten silpomisen) kriminalisointi omana tekemuotonaan on tarpeetonta, koska se täyttää jo nyt törkeän pahoinpitelyn tunnusmerkistön (ks. LaVM 22/1994 vp, s.12). Tämän lisäksi rikoslain 1 luvun 11 §:ssä mainitaan nimenomaisesti naisten sukuelinten silpominen tekona, jossa sovelletaan Suomen lakia, vaikka teosta ei säädettäisi rangaistusta tekopaikan laissa. Silpomisen rangaistavuus Suomen oikeusjärjestelmässä on mainittu myös hallituksen esityksessä 155/2014, jonka johdosta Suomi ratifioi naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta tehdyn Euroopan neuvoston yleissopimuksen (Istanbulin sopimus, SopS 53/2015). Tämä sopimus velvoittaa säätämään naisten sukuelinten silpomisen rangaistavaksi.

Lisäksi esimerkiksi perusoikeusuudistusta koskevan hallituksen esityksen (309/1993 vp, s. 56) mukaan uskonnonvapautta koskeva säännös ei voi missään olosuhteissa oikeuttaa ihmisyksilöiden silpomista, kuten naisten ympärileikkausta. Myös korkein oikeus on ratkaisussaan 2008:93 todennut, että tyttöjen ympärileikkauksessa on lähinnä kyse törkeästä pahoinpitelystä, jota ei voida missään olosuhteissa oikeuttaa uskonnollisilla ja sosiaalisilla syillä (kohta 27).

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 657/2018 vp

Itse silpomisen ja sen yrityksen lisäksi rikoslaissa on määritelty rangaistavaksi myös monet silpomiseen osallisuuden muodot, kuten yllytys, avunanto ja valmistelu (RL 21:5-6, RL 21:6 a sekä RL 5:5-6). Lisäksi törkeään pahoinpitelyyn liittyy yleinen ilmoittamisvelvollisuus viranomaiselle tai sille, jota vaara uhkaa (RL 15:10). Lisäksi vanhempi tai huoltaja voi joutua vastuuasemansa perusteella vastuuseen pahoinpitelyrikoksesta, ellei tämä toimi silpomisen estämiseksi (ns. epävarsinainen laiminlyöntirikos RL 3:3).

Edellä esitetyn perusteella on nähtävissä, että tyttöjen ja naisten sukuelinten silpominen on laajasti säädetty rangaistavaksi rikoslaissa, eikä erillinen säännös tai säädös asiasta muuttaisi oikeustilaa. Perustuslakivaliokunnan käytännöstä ilmenee, että pelkästään symbolisista syistä ehdotettuihin kriminalisointeihin on suhtauduttava torjuvasti (PeVL 5/2009 s. 3/II ja PeVL 29/2001 vp s. 4).

Sukuelinten silpomisesta annetut tuomiot ovat harvinaisia ja eikä kansainvälisten kokemusten perusteella ole viitteitä siitä, että erillinen säännös parantaisi rikosvastuun toteutumista. Esimerkiksi Ruotsissa erityissäännöksen nojalla on tuomioistuimissa käsitelty tiettävästi vain muutamia tapauksia. Vuonna 2004 tehdyssä 15 Euroopan maata käsittäneessä kansainvälisessä vertailussa todettiin, että yhdessäkään erityissäännöksen käyttöön ottaneessa valtiossa silpomisia ei ollut käsitelty tuomioistuimissa. Toisaalta silpomisesta on tuomittu rangaistuksia maissa, joissa teon rangaistavuus perustuu yleissäännökseen (esim. Ranska).

Silpomisen säätäminen rangaistavaksi erillisäännöksellä ei ole ongelmatonta myöskään lainsäädäntöteknisesti, sillä esimerkiksi WHO:n sukuelinten silpomisen määritelmän mukaan lievät sukuelinten silpomisen muodot voivat olla identtisiä Suomessakin sallittujen kosmeettisen genitaalikirurgian toimenpiteiden (kuten häpyhuulten pienennyksen) tai genitaalilävistysten kanssa. Jos sukuelinten silpominen taas määriteltäisiin toimenpiteiksi, jotka tehdään uskonnollisen tai kulttuurisen vakaumuksen perusteella, voisi tämä merkitä ihmisten asettamista erilaiseen asemaan kulttuurisen taustan tai uskonnon perusteella. Erillisäännöksen laatiminen näin ollen enemmänkin lisäisi aiheeseen liittyviä tulkinta-, rajaus- ja yhdenvertaisuusongelmia, kuin poistaisi niitä.

Sukuelinten silpomisessa on kysymys monimutkaisesta lastensuojelun, terveydenhuollon ja rikosprosessin rajapinnalle sijoittuvasta ilmiöstä, jossa teko-olosuhteet ovat omiaan johtamaan siihen, että tapaukset jäävät piiloon. Tällöin keskeiseksi nousee terveydenhuollon, lastensuojelun ja kolmannen sektorin yhteistyö silpomisen ehkäisemiseksi, sekä koulutuksen ja tiedotuksen vaikutus silpomiskulttuurin poistamiseen. Ennaltaehkäisevää työtä on kehitettävä pitkäjänteisesti ja viranomaisten ja muiden tahojen yhteistyötä on edelleen tehostettava ja riittävästä koulutuksesta on huolehdittava.

Helsingissä 11.3.2019

Oikeusministeri Antti Häkkänen